

Zaburzenia zachowania u dzieci – sposoby postępowania i pomocy.

Opracowała: Paulina Sutor – Głodzik

Dr Rimland psycholog dziecięcy pisze o **dzieciach dys – logicznych**, mając na uwadze dzieci ze wszelkiego rodzaju zaburzeniami, które powodują brak logiki w myśleniu. To dzieci autystyczne, nadpobudliwe psychoruchowo, z zaburzeniami dwubiegunowymi, depresja, dysleksją, aroganckie, agresywne. Bada genezę ich zaburzeń. Za owe zaburzenia wg autora odpowiada uszkodzony mózg dziecka. Uszkodzenia natomiast spowodowane są brakami odpowiednich składników w diecie dziecka, nadmiarem szkodliwych substancji np. metali ciężkich i/lub związków chemicznych, niewłaściwie dobranych szczepionek np. z zawartością rtęci, leków które czynią ogromne spustoszenie w organizmie dziecka, zanieczyszczeniach środowiska, alergenów. Z tego powodu żadne metody wychowawcze nie leczą dys – logiki, bo autor upatruje przyczyn tych zachowań w sferze biologicznej, genetycznej. Autor twierdzi, że DNA człowieka wpływa na jego osobowość i zachowanie, natomiast pomniejsza wpływ środowiska wychowawczego, postaw rodzicielskich. *Mózgi dzieci problemowych, z zaburzeniami umiejętności szkolnych i wykazujących zachowania przestępcze (...) różnią się od mózgów dzieci zdrowych*¹. Stąd rozwiązanie problemów musi odwoływać się bezpośrednio do mózgu. Powrót do zdrowia jest możliwy do osiągnięcia poprzez łączenia różnych metod: interwencji edukacyjnych, żywieniowych, odtruwania, terapii sensorycznej.

B. Rimland wskazuje, że aby modyfikować zachowanie należy uczyć odpowiednich zachowań nagradzając je i oduczać niewłaściwych zachowań ignorując je lub wyciągając z nich konsekwencje. Pierwsza zasada leczenia brzmi: „im wcześniej, tym lepiej”, druga „nigdy nie jest za późno”. W planie działań dla rodziców autor podkreśla:

- pomoc lekarza, znającego się na naturalnej medycynie zapobiegawczej,
- oczyść otoczenia swojego dziecka: wodę, powietrze, glebę.
- dostarczaj w diecie dziecka zdrowe produkty,
- zapewnij dziecku ćwiczenia fizyczne i obecność przebywania na słońcu,
- dbaj o ciążę swoją i innych (unikaj toksyn, zdrowa dieta),
- stosuje terapię poznawczo – behawioralna i modyfikacje zachowania.

Wg profesora Jarosława Jagieły **trudny uczeń w szkole** to taki który w sposób celowy i zamierzony, albo nie do końca uświadomiony stara się utrudniać wysiłki wychowawcze i dydaktyczne szkoły oraz samego nauczyciela. Taki uczeń stara się na różne sposoby nie poddawać zabiegom wychowawczym (np. poprzez unikanie obowiązków uczniowskich, agresje, izolowanie się, lekceważący stosunek do innych, złośliwość, brak panowania nad emocjami itp.). Wspomina także o

---

¹ B. Rimland, *Dziecko Dys – logiczne.*, tłum. K. Bojadziejewa-Wesołowska., Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2010, s. 58.

¹ Jarosław Jagieła, *Trudny uczeń w szkole.*, "Psychologia w szkole", nr 3/2005.

klinicznych zaburzeniach zachowania (np. kłamstwo, kradzież, wagarowanie, niszczenie mienia, ucieczki z domu itp.) Gdy niepożądane zachowania rozwijają się i wzmacniają określamy je jako **zaburzenia zachowania**. I tutaj warto wspomnieć o Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych – ICD 10 (klasyfikacja chorób wg Światowej Organizacji Zdrowia), jak i DSM IV-TR (klasyfikacja Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego). Profesor twierdzi, że sięgnięcie do źródeł złego zachowania ucznia ma sens i powinno towarzyszyć myśleniu i pracy profesjonalnego pedagoga². Bezcenna jest diagnoza ucznia z problemami, postawa samego nauczyciela wobec ucznia i sytuacji oraz pomoc i wsparcie osoby z zewnątrz (doświadczonego psychologa, koleżanki, dyrektora).

Psycholog kliniczny Monika Biała w lekturze pt. *Problemy z zachowaniem dzieci i młodzieży*, wspomina o zachowaniach **opozycyjno – buntowniczych** (kiedy to zaburzenia są mniej nasilone) i **zaburzeniach zachowania** (poważne formy zaburzeń, to także niedostosowanie społeczne). Twierdzi, że dziecko nie rodzi się z zaburzeniami zachowania. Istnieją czynniki, takie jak biologiczne (temperament, uszkodzenie CUN) i środowiskowe (odrzućanie dziecka przez otoczenie, etykietowanie go), które w połączeniu z brakiem pomocy mogą doprowadzić do zaburzeń zachowania. Jak pomóc dziecku? *Profilaktyka oraz wczesne wykrywanie mniej nasilonych objawów zaburzeń zachowania, a także wczesna diagnoza, a co za tym idzie szybkie udzielenie dziecku specjalistycznej pomocy*.³ Autorka mówi o **psychoterapii** jako podstawowej formie leczenia dzieci z zaburzeniami zachowania oraz w niektórych przypadkach farmakologii. Wśród metod leczenia wymienia:

- trening dla rodziców (o charakterze behawioralnym)
- terapię poznawczo – behawioralną dla dzieci,
- terapię rodzinną,
- systemowe programy realizowane w szkołach,
- szukanie miejsc, gdzie dziecko będzie akceptowane,
- zapewnienie dziecku czasu wolnego.

Jak pracować w klasie, gdzie są uczniowie z zaburzeniami zachowania? Autorka podaje: sformułować w sposób jasny i stanowczy oczekiwania dotyczące zachowania w klasie, ustalić konsekwencje dla poszczególnych zachowań (pożądane są nagradzane, niewłaściwe – ignorowane lub karane); postawić możliwe do zrealizowania cele nauczania, empatia wobec uczniów, starania by poprawić kontakty między uczniami a innymi uczestnikami życia szkolnego i rodzinnego.

---

² Jarosław Jagieła, *Trudny uczeń w szkole*, "Psychologia w szkole", nr 3/2005.

³ Monika Biała, *Problemy z zachowaniem dzieci i młodzieży*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008.s. 38

Autorka książki pt. *Jak postępować z uczniem agresywnym. Zmiana sposobu myślenia i postępowania* Ewa Sokołowska twierdzi, że **zaburzenia zachowania** są związane z nabywaniem nieprawidłowych nawyków w procesie uczenia się. Współpraca z rodzicami, wsparcie prowadzącego dziecko ze strony nauczycieli, dyrekcji, niebranie wszystkiego na siebie, spostrzeganie sensu w tym co się robi, pozwala na radzenie sobie z trudnościami, także z agresywnym uczniem. Istotny jest kontekst zachowania: opis gdzie uczeń się tak zachowywał, kiedy i w jakich okolicznościach (ABC podejścia poznawczo – behawioralnego, czyli okoliczności, zachowanie i konsekwencje). Można także przeprowadzić rozmowę z całą klasą o zachowaniach, które są problemowe. Wśród **behawioralnych technik** autorka wymienia:

- wzmacnianie zachowań właściwych. Docenianie tego, co dobrze robi uczeń. Dla ucznia cenna jest jakakolwiek uwaga, niż żadna (pozytywna uwaga, pochwała, nagrody konkretne i społeczne, system żetonowy);

- wygaszanie niepożądanych zachowań poprzez: czas przerwy, ignorowanie, zróżnicowana uwaga, wyciąganie negatywnych konsekwencji, (a konsekwencja musi być szybka, doprowadzona do końca, nieuchronna), odebranie przywilejów).

- alternatywne sposoby zachowania (uczenie się przez obserwację: modelowanie, odgrywanie ról).

Socjoterapia natomiast wspomniana w lekturze pt. *Korygowanie zaburzeń zachowania dzieci nadpobudliwych psychoruchowo i agresywnych w grupie socjoterapeutycznej*, to model leczenia zaburzeń zachowania i niektórych zaburzeń emocjonalnych u dzieci i młodzieży w toku spotkań grupowych, która zawiera możliwości oddziaływania na różne sfery funkcjonowania osoby operowania wieloma środkami. **Zaburzenie zachowania** to odchylenie od normy w zachowaniu się dziecka, przy czym przez normę rozumiemy zasady przyjęte w danym środowisku. Także zaburzeniem będą trudności w nauce szkolnej.

Autorki lektury o której nadmieniam wyżej, M. Dąbrowska i M. Rozesłaniec wymieniają pewne rodzaje agresji i podają sposoby na walkę z nią:

- agresja frustracyjna, która jest wynikiem niezaspokojonych potrzeb. Przeciwdziałając jej należy ustalić które potrzeby uległy blokadzie i starać się je zaspokoić;

- agresja naśladowcza, jako następstwo oddziaływania określonych modeli zachowania. Aby jej zapobiec należy zabezpieczyć dzieci przed szkodliwym wpływem agresywnego zachowania się;

- agresja instrumentalna, która jest narzędziem umożliwiającym osiągnięcie celu. Należy wykazać jej nieskuteczność. Uzyskuje się to uniemożliwiając osiągnięcie celu za pomocą agresywnego zachowania się oraz stosując kary;

- agresja patologiczna, czyli uszkodzenia układu nerwowego. Powinno się zapewnić dziecku właściwą opiekę lekarską, gdyż oddziaływania wychowawcze nie przynoszą rezultatów.

Pedagog powinien nauczyć dzieci i ich opiekunów panowania nad emocjami, agresywnymi impulsami oraz zawierać dobre kontakty.

Wnioski, jakie nasuwają mi się po analizie pozycji książkowych:

1. Pomoc dziecku, które ma zaburzenia zachowania opierać się powinna na dokładnym poznaniu dziecka i jego środowiska. Dogłębne poznanie zaburzeń jest możliwe po zbadaniu dziecka przez różnych specjalistów. Dobrze jest poszukiwać wszystkich źródeł problematycznego zachowania ucznia i stosownie do tych źródeł reagować. Jeżeli dana metoda pomocy jest nieskuteczna poszukajmy innego specjalisty i innego „lekarstwa”.

2. Oddziaływanie, które ma wspomóc, ratować nie ograniczajmy do dziecka z zaburzeniami zachowania. Podjąć należy współpracę z rodziną i klasą, grupą w której uczeń się znajduje. Należy także zatroszczyć się o otoczenie przyrodnicze, w jakim dziecko się znajduje i wychowuje. Mówmy do dziecka w taki sposób by nas rozumiało, by rozumiało co robi i dlaczego, co się może stać. Dajmy sobie czas i dziecku na wyciszenie.

3. Szczególną rolę specjaliści przypisują terapii poznawczo – behawioralnej i konsekwencji zachowania dziecka.

Jeśli zrobię coś dobrego, nikt nie pamięta, jeśli zrobię coś złego, nikt nie zapomina.

(Anonim).

Bibliografia:

1. Biała Monika, *Problemy z zachowaniem dzieci i młodzieży*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008.
2. Jagieła Jarosław, *Trudny uczeń w szkole.*, "Psychologia w szkole", nr 3/2005.
3. Dąbrowska Małgorzata i Rozestaniec Małgorzata, *Korygowanie zaburzeń zachowania dzieci nadpobudliwych psychoruchowo i agresywnych w grupie socjoterapeutyczne*, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006.
4. Rimland Bernard, *Dziecko Dys – logiczne.*, tłum. K. Bojadziejewa-Wesołowska., Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2010.
5. Rogers Bill, *Uczniowie w szkole. Rzecz o zachowaniu*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2007.
6. Sokołowska Ewa, *Jak postępować z agresywnym uczniem. Zmiana sposobu myślenia i postępowania*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2009.